

Krochmalna

Dzielnice: Wola

Osiedla: Mirów

Atrybuty: Nazwy pochodzące od wyrazów pospolitych Części mowy (czasowniki, rzeczowniki, przymiotniki itd.) Od nazw przedmiotów

Rok utworzenia nazwy: 1770

Opis

Krochmal - kartoflana lub ryżowa mączka, której kleisty roztwór wodny służy do usztywniania tkanin. Na posesji nr 3 mieściła się wytwórnia tego specyfiku.

Ciekawostki

Powstała w XVII w. jako ulica jurydyk Grzybów i Wielopole jako ul. Lawendowa, prawdopodobnie z uwagi na jej polny charakter i rosnącą tu lawendę lub inne mocno pachnące kwiaty. W poł. XVIII w. stały tu drewniane domy. Swoją nazwę nosi od 1770, kiedy to ulicę uregulowano. Stały tu wówczas 4 browary i 40 domów z ogrodami i sadami. Była to najbardziej zaniehbana ulica Śródmieścia, zamieszkaana prawie wyłącznie przez Żydów. W 1796 drewniana zabudowa sięgała już okopów miejskich. Ulicę zamieszkiwali głównie żebracy, przestępcy i prostytutki. Mieściło się tu wiele jatek, drobnych zakładów, szynków i sklepików, a także 5 browarów, np.. Wytwórnia Różnych Zabawek na Bal i Choinkę Hochglobera, która mieściła się w połowie kuchni małego mieszkaaka. W XIX w. ulica zdominowana była przez browary. Ulica podzielona była na części chrześcijańską i żydowską; linia podziału szła ul. Żelazną. Spis z 1869 mówi o 21 większych handlach (rybami, śledziami, masłem, drobiem, jajami zieleniną i solą) i 11 mniejszych: było to zaplecze dla targu na pl. Za Żelazną Bramą. W 1880-8 zniesiono wały, co umożliwiło ponowne połączenie oddzielonego wcześniej kawałka ulicy. W 1904 istniała tu jednoklasowa szkoła podstawowa dla dzieci z Woli. Szczególnie wschodnia część ulicy to było siedlisko nędzy i przestępczości. W okresie międzywojennym mieścił się tu VII komisariat policji. W 1940 odcinek od Rynkowej (wcześniej Gnojna) do Wroniej znalazł się w żydowskim getcie. W 1942 znalazła się w obrębie getta żydowskiego, a w 1944 ulica została zniszczona prawie w całości. W 1945-7 rozebrano wszystkie spalone domy, część prowizorycznie odnowiono. W związku z rozbudową Browarów Warszawskich część ulicy znikła na ich terenie, a w trakcie budowy Osiedla Za Żelazną Bramą znikła najstarsza część ulicy między Rynkową a Ciepłą. Od 1970 podzielono ulicę na odcinki Kotlarska (między Wronią a Towarową), Jaktorowska (między

Towarową a Karolkową) i pozostała część została przy nazwie Krochmalna. Jest to ok. 25% jej przedwojennego biegu.

Stan przedwojenny:

Nr 1: Jatki Cechu Rzeźników. Powstały w 1817-8 u zbiegu z ul. Gnojną, dziedziniec był z trzech stron obudowany parterowymi kramami, a frontem do ulicy stała kamienica cechowa. Jatki, jak i kamienica uległy zniszczeniu w 1944.

Nr 2: Kamienica Langego. Powstała w XVIII w. dla Krystiana Langego na dziedzińcu pałacu Puzynów. W 1829 wyburzono resztki pałacu, łącząc dwa dziedzińce. Prowadził tu swój dom zajezdny Adolf Janasz. W 1883-4 powstał tu duży zespół pawilonów bazarowych wg proj. Adama Oczkowskiego dla Janasza. Na pocz. XX w. działał tu sklep bławatny W. Jaworskiego. W 1929 działał tu sklep sprzedające wyroby olejarni spod nr 3. Od 1927 na bazarze działała Centrala Ryb.

Nr 3: Fabryka Krochmalu. Mieściła się w drewnianych budynkach, od niej wzięła się nazwa ulicy. Ostatnim właścicielem był Adam Wesołowski. Zakład przeniósł się pod nr 18 w 1842 i wystawiono tu kamienicę Amalii John. W 1843 właścicielka kamienicy otworzyła tu wytwórnię musztardy francuskiej i czekolady. Pod koniec XIX w. działał tu żydowski dom modlitwy. W 1929 działała tu olejarnia Szpoerlinga i Lejzora Złotnika, której wyroby sprzedawano pod nr 2. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 4: Kamienica W. Muchy (pierwotnie nr 28 przed skróceniem ulicy). Powstała w 1938-9 wg proj. Jana Zawadzkiego. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 5: Dwór Popławskich. Powstał w XVIII w. Był to duży drewniany dwór z barokowym ogrodem, a od frontu stały dwie oficyny. Ok. 1852 wystawiono tu dwupiętrową kamienicę Hamerszłaków. W 1855 działała tu fabryka krochmalu i pudru A. Amerykanera. Pod koniec XIX w. działał tu żydowski dom modlitwy i mykwa Judki Habergrütz. W 1878-9 powstał tu duży skład towarowy wg proj. Edwarda Rucińskiego. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 6: Kamienica. Powstała na przeł. XVIII i XIX w. Na jej miejscu w 1860 powstała nowa kamienica wg proj. J. Rudzkiego Wężyka. Pod koniec XIX w. działał tu żydowski dom modlitwy. Działała tu wytwórnia waty Herszka Szwerbrodta. W 1929 działał tu sklep z owocami Apolinarego Żychowicza. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 7: Kamienica Iskrzyckiego. Powstała w 1827 dla rzeźnika Kazimierza Iskrzyckiego. Na pocz. XX w. kamienica pozbawiona już była jakichkolwiek ozdób. W 1909 działał tu sklep z farbami A. F. Klepfisza. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 8: Kamienica. Powstała ok. 1840. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 9: Kamienica Baumzweigera. Ok. 1880 dobudowano oficyny wg proj. Bronisława Mazurkiewicza.

Nr 10: Kamienica. Jako sześciolatek zamieszkał tu Isaac Bashevic Singer wł. Icek-Hersz Zynger (1902-1991), pisarz, który rozślawił Krochmalną w swych powieściach, za które otrzymał nagrodę Nobla, m.in. Dwór, "Spuścizna". Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 11: Kamienica. Powstała wg proj. Kazimierza Gadomskiego.

Nr 12: Kamienica Mikołaja Trzcńskiego. Powstała w 1835. Ok. 1880 dobudowano oficyny dla Lejzora Przepiórki wg proj. Ludwika Kwiatkowskiego. Na pocz. XX w. działał tu handel owocami I. Ch. Birnbauma. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 13: Kamienica Szajkowskiego i Młodzianowskiego. Powstała w 1852. Działała tu wytwórnia zabawek Wolfa Goldknopfa. W 1909 mieścił się tu zakład litograficzny A. Goldmana.

Nr 14: Kamienica. Powstała ok. 1885. W 1911-2 przebudowano skład towarowy Stefana Szyllera, mieszczący się w podwórzu kamienicy. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 15: Na pocz. XX w. działał handel jajami C. Weisbrodta. W 1909 działał tu skład tabacznym M. Borkowskiego i skład apteczny Chronowicz i Barciński. W 1929 działał tu już sklep z art. Chemicznymi Abrama Wajsbroda. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 16\18: Kamienica Przygodzkiego. Powstała ok. 1820 dla Michała Przygodzkiego, w 1827

przedłużono ją dwukrotnie w kierunku wschodnim. W 1842 przeniosła się tu fabryka krochmalu Adama Wesołowskiego spod nr 3. W 1857 fabrykę przejął Jan Sztuczkański. W 1929 działała tu wytwórnia Pefen, produkująca esencje owocowe.

Nr 17: Kamienica. Powstała ok. 1860. Pod koniec XIX w. działał tu żydowski dom modlitwy. W 1929 działał tu sklep z owocami spółki Owoc.

Nr 19: Kamienica Niemojewskiego. Powstała ok. 1825. Pod koniec XIX w. działał tu żydowski dom modlitwy. Kamienicę rozebrano w latach 30 z uwagi na fatalny stan budynku.

Nr 20: Kamienica Jana Sch¨ffera. Piętrowa kamienica z XIX w. z attyką.

Nr 21: Fabryka Maszyn i Pras Drukarskich Konrada Cynneker. Powstała w 1833, w 1837 działała tu już. W 1881-2 powstała tu kamienica wg proj. Ludwika Kwiatkowskiego.

Nr 22: Kamienica Krystiana Örtzena. Powstała w 1829. Pod koniec XIX w. działał tu żydowski dom modlitwy. Na pocz. XX w. działał tu sklep kolonialny J. Bojanowskiego. W 1929 działał tu skład materiałów aptecznych Marka Kahana.

Nr 23: Kamienica Stanisława Karbowskiego. Powstała w 1825, miała parę kolumn doryckich, ujmujących okno balkonowe na I piętrze.

Nr 24: Kamienica. Powstała ok. 1860 wg proj. Stefana Bielińskiego.

Nr 25: Kamienica Macieja Gołaszewskiego. Powstała w 1827. W 1837 działała tu wytwórnia musztardy Richarda per Janillona. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 26: W 1784 istniał tu browar. W 1929 działała tu wytwórnia naczyń mleczarskich J. Wiśniewskiego.

Nr 27: Ok. 1880 dobudowano tu oficynę wg proj. Ludwika Kwiatkowskiego.

Nr 29: Zespół budynków żandarmerii carskiej i maneż. Powstały w 1883-4.

Nr 30: kamienica Nusbauma i Geriniego. Powstała w 1913-4 na miejscu starego domu drewnianego. W 1929 działała tu introligatornia Związku Inwalidów Wojennych. Zniszczony w 1944 budynek odbudowano bez oficyn i zdobień, wyposażony w nowe balkony. Sutereny mieszkalne zamieniono na piwnice użytkowe.

Nr 32: Sala Wrocławska. Powstała w 1822 na ziemi Wilhelma Fiedlera. Zwana była również Srebrną Salą. Organizowano tu przede wszystkim ubawy dla uboższej ludności rzemieślniczej. W 1860 działała tu patentowa wytwórnia octu winnego H. Eckerta i Spółki. Mieściło się tu tajne laboratorium chemiczne do produkcji materiałów wybuchowych na cele konspiracji antyrosyjskiej. W 1868 umieszczono tu Szkołę Żandarmerii. Ok. 1863 powstała tu nowa kamienica.

Nr 33: Na pocz. XX w. działał tu handel owocami A. Weismunda.

Nr 34: Kamienica. Powstała ok. 1863. Działała tu wytwórnia musztardy Karola Janiszewskiego.

Nr 35: W 1909 działał tu skład drewna stolarskiego Ch. Szwarzenberga i handel skórą Sz. Kornwassera. W 1929 działała tu wytwórnia skrzyń S. Radzanowicza.

Nr 36: kamienica. Ok. 1880 dobudowano tu oficynę wg proj. Ludwika Kwiatkowskiego. W 1929 działała tu Fabryka i Skład Żelaznych Łóżek Braci Brenmillerów, gdzie pracowało 28 osób, Fabryka Pomp SMOK Kuligowskiego i Paszewina, wytwórnia tkanin metalowych Ch. Rozenbesa.

Nr 38: Kamienica Wilhelma Fiedlera. Powstała ok. 1850. Działała tu piwiarnia bawarska z restauracją i ogródkiem Agnieszki Józefowicz.

Nr 39: Pod koniec XIX w. działał tu żydowski dom modlitwy. W 1909 działał tu sklep z włosiem R. Gutsteina.

Nr 40: Kamienica Rocha Mianowskiego i Henryka Thiellego. Powstała w 1827, rozbudowana w latach kolejnych. Ok. 1863 powstała tu nowa kamienica. Na pocz. XX w. działał tu sklep kolonialny J. Krantza. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 43: Dom Kruszczyńskiego. Powstał w 1880-1 wg proj. W. Grabowskiego. W 1929 działał tu sklep spożywczy Franciszka Czecherdy.

Nr 45\47: Kamienica Samuela Raschkego. Pod koniec XIX w. działał tu żydowski dom modlitwy.

Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 46: kamienica Haima Gerkowicza. Powstała w 1911-2 dla Abrama Kamińskiego, wraz z nią zaczęło działalność kino Weronia. Do 1918 było tu aż 3 właścicieli. Dom został uszkodzony w 1944. W latach 60 dom odremontowano, znacznie upraszczając architekturę.

Nr 46a: kamienica Haima Gerkowicza (drugi adres Żelazna 66). Powstała w 1910-1.

Nr 48: W 1905 założono tu Męskie Gimnazjum i Liceum Studium nr 92, a od 1919 mieściła się tu jednoklasowa szkoła podstawowa dla dzieci z Woli. Na pocz. XX w. działał tu sklep kolonialny P. Sokołowskiego. W 1929 mieścił się tu sklep z alkoholami Antoniego Skrzypca. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 49: Kamienica Anny Koźmińskiej (drugi adres Żelazna 64). Powstała w 1912-3 wg proj. Józefa Napoleona Czerwińskiego. W 1909 działał tu sklep z fornirami H. Wiszni.

Nr 50: Kamienica Thomasa. Powstała w 1880-1 wg proj. Ludwika Kwiatkowskiego.

Nr 52: Ok. 1880 dobudowano tu oficynę wg proj. Artura Spitzbartha.

Nr 54: Kamienica. Powstała ok. 1863.

Nr 55: Kamienica K. Nawrockiego. Powstała w 1937-8 prawdopodobnie wg proj. Stanisława Portnera

Nr 56: Kamienica. W 1932 liczyła 5 pięter, prawdopodobnie została nadbudowana o kilka. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 57: W latach 30 XX w. działała tu wytwórnia mebli stylowych C. Sternińskiego. Kamienica spłonęła w 1944.

Nr 59: Browar Schaeffera. Działał tu do 1846, kiedy został wykupiony przez K. Schiele i H. Klaue, których wspomógł majster B. Haberbush. Ok. 1866 spłacono Klauego i właścicielami zostali Schiele i Haberbush. Produkowano tu 3 gatunki piwa, już w 1879 produkowano tu już 110 tys. wiader, a w 1883 205 tys. wiader. W 1883-6 dokonano znaczącej rozbudowy browaru: do gmachu głównego dodano oficyny, wzniesiono budynek biurowy i kolejne hale produkcyjne. Największy rozwój odnotowano w 1899-1913, kiedy produkcję poszerzono o suchy lód, a zakład zmodernizowano i zmechanizowano. W 1900, kiedy zakład przekształcono w S.A. i wchłonięto browary Kijoków, Reychów, Machlejdów i Jungów, pracowało tu 135 osób, ale w 1913 osób 220, w 1914 aż 250. I wojna zahamowała rozwój firmy, tak, że w 1919 połączono 5 największych browarów: Haberbush & Schiele, Reych i synowie, K. Machlejd, S. Jung, Korona i utworzono Zjednoczone Browary Warszawskie Haberbusha i Schiele. Kapitał wynosił 100 mln marek polskich. Otwarto oddziały piwowarski, napoi gazowanych, słodowni, wódek, likierów, kawy, cukierni Sfinks i młyn parowy. W latach 20 rozbudowano zakład do największych w Polsce a od 1936 eksportowano piwo na świat. Pracowało tu wtedy 348 ludzi, i to tylko w zakładzie macierzystym, nie licząc przejętych zakładów. W czasie wojny zakład zbombardowano i został zajęty przez okupanta. Po wojnie, w latach 70 uruchomiono tu produkcję Coca-Coli.

Sala tańca Szefera. Powstała w XIX w.

Nr 61: kamienica Stencla. W 1784 istniał tu browar. Później wydzierżawiono młyn konny słodowy Majerowi Goldenharowi, a potem sprzedano budynki haberbushowi.

Nr 62: Wytwórnia Listew i Ram Spółki Listwiarzy Warszawskich, założona w latach 20 XX w., działała do wybuchu wojny.

Nr 65: Kamienica Feliksa Gierałtowskiego. Powstała w 1829.

Nr 66: Domy Spółdzielni Nasze Mieszkanie. Pierwszy (drugi adres Wronia 47) powstał w 1936-7 wg proj. Władysława Dudzińskiego, a drugi (drugi adres Wronia 45a) powstał w 1937-8 wg proj. S. Świerczewskiego.

Nr 67: Kamienica Jakuba Suchockiego.

Nr 69: W 1929 mieściła się tu piekarnia Jana Kalinowskiego.

Nr 71: Kamienica. Powstała w 1860. Przed 1863 założono tu parową fabrykę czekolady, karmelków, cukrów angielskich i biszkoptów Rudolfa Zimla. W 1896 pracowało tu już 80 pracowników. Od 1873 zakład prowadziła wdowa Ziml, a pod koniec wieku Oskar Ziml i Romuald Flatt. W 1913-4 wzniesiono na tyłach zabudowania fabryki cukierków J. Wasiłowskiego. Na pocz. XX w. działał tu handel cukrem J. Zbrożka i Spółki. W latach 30 XX w. mieściła się tu spora Fabryka Obrabiarek

Pionier, zatrudniająca 195 pracowników. W 1929 działał tu sklep RONA z wyrobami cukierniczymi.
Nr 72: Browar Fryderyka Brzezinskiego. Działał tu browar, wykupiony przez Hermana Junga w poł. XIX w. Kamienica spłonęła w 1944.
Nr 73: Kamienica. Powstała ok. 1863.
Nr 73a: Skład Materiałów Budowlanych Fijałkiewicz & Mariański. Działał na pocz. XX w.
Nr 74: Kamienica, spłonęła w 1944.

Nr 79: W 1909 działał tu skład tabaczny H. Allerhanda.
Nr 83: W 1919 mieściła się tu jednoklasowa szkoła podstawowa dla dzieci z Woli. W latach 30 XX w. działała tu Fabryka Wyrobów Cukierniczych Mieczysława Kołakowskiego.
Nr 85: Na pocz. XX w. działała tu fabryczka wyrobów blacharskich Markiewicza i Brodowskiego, gdzie pracowało 20 robotników. W latach 30 XX w. działał tu zakład ślusarski Jakub Sorgacz i Syn. W 1929 mieściła się tu rozlewnia piwa Michała Lorenca i Eugeniusza Tymińskiego.
Nr 87: W latach 30 XX w. działała tu Fabryka Pończoch Esgiwa z 27 pracownikami.
Nr 87a: W latach 30 XX w. działała tu Polska Fabryka Kondensatorów Filtrad, zatrudniająca 50 pracowników.
Nr 92: Dom Sierot. Zorganizowany przez Towarzystwo Pomoc dla sierot w 1912 z ok. 100 miejscami. Budynek zaproj. Henryk Steifelman zgodnie z założeniami Janusza Korczaka, który przez wiele lat był dyrektorem placówki.

Stan obecny:

Nr 1: Przedszkole nr 47.
Nr 2: Blok Osiedla Za Żelazną Bramą.
Nr 3: Blok osiedla Za Żelazną Bramą. Mieszkał tu Krzysztof Andrzej Chamiec (1930-2001) - aktor pamiętny z takich filmów, jak "Kamienne tablice" czy "Kazimierz Wielki".
Nr 4/28: Kamienica.
Nr 30: Kamienica.
Nr 32: Pawilon handlowy.
Nr 32a: Blok mieszkalny.
Nr 45/47: Blok mieszkalny.
Nr 46: Kamienica.

Nr 55: Kamienica.

Data nadania nazwy: 1770 rok
